

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.
Серія 20. Біологія. – 2016. – випуск 6. – С. 22 - 26

УДК 582. 28 (477. 87)

Нірода Т.М.

ВИВЧЕННЯ ГРИБІВ (МАКРОМІЦЕТІВ) НА СТАЦІОНАРНИХ ПРОБНИХ ПЛОЩАДКАХ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ «СИНЕВИР»

Наведено характеристику грибів-макроміцетів, виявлених по вертикальній зональності на пробних, вогких ділянках різних за складом лісових насаджень Національного природного парку «Синевир».

Національний природний парк «Синевир», типологічні особливості, моніторингові площадки, макроміцети, плодові тіла, таксаційні показники.

Збереження і відтворення ландшафтного і біологічного різноманіття ґрунтується, насамперед на його вивченні, що передбачає типологічні, екологічні, етологічні, онтогенні та філогенетичні особливості. Це стосується регіонального, національного та Міжнародного рівнів збереження і відтворення біологічного і ландшафтного різноманіття в тому числі і царства грибів-макроміцетів, і не лише на територіях з природоохоронним статусом. На територіях, які мають природоохоронний статус, взагалі законодавчо їх дія розширюється в тому числі і за рахунок видів та об'єктів, що ввійшли до переліків Міжнародних списків охорони, збереження і відтворення, тобто за рахунок дії Міжнародних Конвенцій та угод. Ці види служать не лише об'єктами моніторингу, але є резерватом для розселення їх в ареали девастованих ландшафтів.

У соціологічних питаннях найбільше уваги надається питанням охорони і збереження флори і фауни. Увага грибам-макроміцетам надається в певній мірі менше, оскільки вони зростають спорадично і періодично. Хоча їх природоохоронний статус вагомий, а екологічні особливості виражають стан екологічної системи в цілому.

Тому ми і вирішили продовжувати їх вивчення, започатковане в 2012 році.

Матеріал і методика досліджень

За 2014 рік спостерігалась певна закономірність змін макроміцетів як на стаціонарних пробних площадках, так і на визначених маршрутах. Збір плодових тіл ми здійснювали протягом червня-листопада на трьох пробних площадках (ПП), а саме:

ПП №1 – в чисто буковому насадженні Квасовецького ПОНДВ кв3.вид 6, склад насаджень 10 Бк. +Гр з. група віку 4, бонітет 2, тип лісу СзБ, повнота 0.4

ПП №2 – ялиновому насадженні, Остріцького ПОНДВ кв.27 вид 27, 10 Ял.+ Бк, головна порода 1 яле, 80 років, середній d – 38, сер. h – 34, бонітет 1Б, тип лісу СзБПя, повнота 0,83.

ПП №3 – мішаному насадженні, Остріцького ПОНДВ кв.14 вид 3, 5 Ял. 3Бк. 1Яцб.1Кл.я од.В'яз. головна порода ялина. 80 років,сер d – 32, сер h- 27, бонітет 4, тип лісу СзЯ повнота 0,6.[4].

Для кожного плодового тіла гриба ми визначали такі морфометричні показники: довжина ніжки H , см; діаметр ніжки d H , см; діаметр шапинки $d_{ш}$; маса плодового тіла гриба у свіжозібраному стані m г св, використовуючи такі матеріали як: крафт бумагу, лінійку, олівець, важки, сушку електричну, визначники тощо [1].

Результати дослідження та їх обговорення

Найбільша маса плодових тіл виявлена у таких видів: Боровик розово-золотистий (*Boletus rhodoxanthus (Krombh)Kallenb*), Білий гриб-боровик (*Boletus edulis Fr*), Шишкогриб хлоп'ястий (*Strobilomyces strobiliceps (Scop) Berk*). Найменша маса плодового тіла у видів: Марасміус Бюлера (*Marasmius bulliardii Quel*), Гнойовик розсіяний (*Coprinus disseminatus (Pers. Fr)Gray*).

На кожній ПП, а також і на певних визначених маршрутах, було знайдено види, які не виявлені попереднього року. Отже, за рахунок видів, що не знайдені в попередньому році і доповнився загальний список макроміцетів на території НПП «Синевир». Також нами зареєстрована рання поява білого гриба 9.05.2014р., чому сприяли надзвичайні теплі дощові весняні погодні умови, які за попередні роки не були характерними на цій території.

Надзвичайно сприятливі осінні, погодні та кліматичні умови призвели до масової появи зростання гриба підосиновика жовто-бурого (*Leccinum versipelle (Fr.et Hök) Snell*) (трепетових) грибів, що спостерігались з 21.10.2014р по 26.10.14р на території НПП «Синевир», а саме в урочищі «Косий Верх».

Рання тепла весна з частим випаданням дощу, а також і досить вологе літо, призвели до масового зростання як їстівних так і неїстівних видів грибів. Наприклад, у Квасовецькому природоохоронному науково-дослідному відділенні (ур. «Фуриново» ПП №1) виявлено нових для нас видів, таких як: Зірочник гігromетричний (*Astracus hygrometricus (Pers)*), Мегаколібія широкопластинкова (*Megacollybia platyphylla (Pers)*), Плютей тіньовий (*Pluteus umbrosus (Pers.:Fr) P. Kumm*), Рамарія мера (*Ramaria mairei Donk*), Кратерелус воронковидний або лисичка сіра, чорна (*Craterellus cornucopioides Fr*), Ентолома сіра (*Entoloma rhodophplium (Fr)P.Kumm*), Рядовка каштаново-коричнева (*Tricholoma batschii Gulden*), Ксерула кореневонога (*Xerula radicata (Relhan:Fr)*), Груздь горькушка (*Lactarius rufus (Scop. Fr.)Fr*), Груздь ліловеющий - молочник сирій (*Lactarius uvidus (FR)Fr*), Молочник звичайний (*Lactarius trivialis (Fr.)Fr*), Говорушка білувата (*Clitocybe candicans (Fr).P.Kumm*), Шишкогриб хлоп'ястий (*Strobilomyces strobiliceps (Scop) Berk*), Марасміус Бюлера (*Marasmius bulliardii Quel*), Груздь сіро-зелений (*Lactarius blennius (Fr.:Fr)Fr*), Клавуліна гребінчаста (*Clavulina cristata Pers*), Леоція слизька (*Leotia lubrica (Scop.:Fr) Pers*), Бліда поганка (*Amanita virosa Lam.ex Secr*), Боровик жовтий (*Boletus impotinus Fr*), Сироїжка чорна (*Russula adusta (Pers)Fr. Fr*), Молочник гіркий- горькушка (*Lactarius rufus (Scop)Fr*).

На ПП 2 виявлено види грибів, які не були знайдені в попередні роки: Міцена пурпурно-бура (*Mycena purpureofusca (Peck)Sacc*), Лимацелла сочащяся (*Limacella guttata (Pers)*), Боровик розово-золотистий (*Boletus rhodoxanthus (Krombh)Kallenb*), Павутинник багрянний (*Cortinarius purpurascens Fr*), Рамарія струнка (*Ramaria formosa P.Kumm*), Плютей оленячий (*Pluteus cervinus (Schaeff).P.Rumm*), Молочник камфоровий (*Lactarius camphoratus (Bull)Fr*), Молочник оранжево-жовтий (*Lactarius ichoratus (Batsch)Fr*), Сироїжка аметістова (*Russula amethystina Quel*), Галерина мохова (*Galerina hyphorum (Schrank Fr. Huhner)*), Гірофор оливково-білий (*Hygrophorus olivaceoalbus (Fr.: Fr.)Fr*), Сироїжка світло- жовта (*Russula claroflava Fr*).

На пробній площадці №3 вперше виявлено: Армілярію кубковидну (*Armillaria cotyra (Fr) Emel*), Мухомор вагінальний- Поплавок сирій (*Amanitopsis vaginata (Bull.:Fr)*

БОТАНІКА

Roze), Молочник темно-бурий (*Lactarius fuliginosus (Fr)Fr*), Свинушку тонку (*Paxillus involutus Fr*) [4].

У 2014 році на визначених раніше маршрутах було нами знайдено вперше 38 видів грибів. Отже, за період 2012-2014рр зібрано, визначено та засушено і загербаризовано понад 200 видів макроміцетів, серед яких приблизно 40 видів потребують уточнення.

Нижче наводимо характеристику виявлення видів макроміцетів за родинami (таблиця).

Таблиця

Макроміцети, виявлені на стаціонарних пробних ділянках
Національного природного парку «Синевир» (2012-2014 рр.)

№п/п	Назва родини	Роки (2012 – 2014)
1	2	3
1	<i>Boletaceae</i>	16
2	<i>Xerocomaceae</i>	2
3	<i>Gomphidiaceae</i>	2
4	<i>Amanitaceae</i>	8
5	<i>Macrolepiota</i>	4
6	<i>Agaricaceae</i>	2
	<i>Під Leucoagaricus</i>	1
7	<i>Cortinariaceae:</i>	8
	<i>Роду: Galerina Earle</i>	1
	<i>Gimnopilus P. Karst</i>	1
	<i>Hebeloma Fr.P.Kumm</i>	1
	<i>Inocybe(Fr)Quel</i>	3
8	<i>Coprinaceae</i>	6
9	<i>Tricholomataceae:</i>	7
	<i>Роду : Clitocybe(Fr) P Kumm</i>	4
	<i>Collybia (Fr)P.Kumm</i>	6
	<i>Liophellum P.Karst</i>	1
	<i>Marasmius Fr</i>	4
	<i>Mycena (Fr)Gray</i>	9
10	<i>Catatelasmaceae</i>	1
11	<i>Russulaceae</i>	31
12	<i>Pluteacaea</i>	3
13	<i>Hygrophoraceae</i>	3
14	<i>Entolomataceae</i>	3
15	<i>Strophariaceae</i>	1
	<i>Під Pholiota</i>	
16	<i>Strophariaceae</i>	4
	<i>Під Hypholoma</i>	

Продовження таблиці

1	2	3
17	<i>Tricholomataceae</i> Piд <i>Armillaria</i>	4
18	<i>Cantharellaceae</i>	5
19	<i>Hydnaceae</i>	2
20	<i>Clavulinaceae</i>	1
21	<i>Ramariaceae</i>	4
22	<i>Thelephoraceae</i>	1
23	<i>Astraeaceae</i>	1
24	<i>Lycoperdaceae</i>	3
25	<i>Sclerodermataceae</i>	1
26	Сумчасті макроміцети Piд <i>Peziza</i>	1
27	<i>Paxillaceae</i>	2
28	<i>Bankeraceae</i> Piд <i>Hydnelum</i>	1
29	<i>Phallaceae</i>	1
30	<i>Clathraceae</i>	1
31	<i>Leotiaceae</i>	1
32	<i>Discinaceae</i>	1
33	<i>Exidiaceae</i>	1

Отже, проведення стаціонарних та маршрутних досліджень у 2012-2014 рр. у букових, мішаних та ялинових лісах на одних і тих самих пробних ділянках показали, що із 203 видів макроміцетів, виявлених в трьох типах лісу, у таксономічному відношенні домінували агарикальні гриби з родини *Tricholomataceae* (35 видів), а *Russulaceae* (31 вид). У 2010-2011рр. також із застосуванням методів постійних пробних площ та маршрутних обстежень було досліджено фітопатогенні гриби порядку *Aphyllophorales*. Найпоширенішими серед них виявилися види: *Fomes fomentarius* (L et Fr) Gill, *Phellinus pini* (Thore et Fr) Pil, *Ganoderma applanatum* (Pers. Ex Wallr), *Fomitopsis pinicola* (Swartz ex Fr), *Phellinus igniarius* (L.ex Quel), *Polyporus squamosus* (Huds.ex Fr), *Pleurotus ostreatus* (Jack.Ex.Fr), *Innotus radiatus* (Sow et Fr) Karst.[2.3].

В результаті проведених досліджень в лісових асоціаціях *Fagetum*, *Picetum* НПП «Синевир» зареєстровано декілька видів макроміцетів які трофічно зв'язані з деревними відмерлими і ростучими породами. На мертвій деревині бука лісового (*Fagus sylvatica* L) знайдено Рядовку оливково-жовту (*Tricholomopsis decora* Fr), Рядовку жовто-червону (*T. Rutilans* Fr), Марасміус Бюлера (*Marasmius bulliardii* Que)l, Удемансиеллу слизисту (*Oudemansiella mucida* (Schr)Fr), Міцену пурпурно-буру (*Mycena purpureofusca* (Peck)Sacc), на ялині звичайній (*Picea abies* L) - Опеньок літній (*Kuhneromyces mutabilis* (Schaeff.:Fr), Псатирелла куляста (*Psathyrella piluliformis* Fr),

Молочник сіро-молочний (*Lactarius thejogalus* (Bull)Gray) . На поваленій ялиці білій (*Abies alba* Mill) - Чушуйчатка золотисто-жовта (*Pholiota adiposa* (Fr)P.Kumm). На ростучому яворі (*Acer pseudoplatanus*L) - Глива звичайна (*Pleurotus ostreatus* (Jack.Ex.Fr). На ростучому *Fagus sylvatica*- Опеньок справжній осінній (*Armillaria mellea* (Fr)P Kumm).

Одержані результати досліджень мають не лише теоретичне, але й важливе практичне значення, для збереження охорони і відтворення природних екосистем. Розвиток макроміцетів в лісових екосистемах характеризує їх санітарний стан та умови стабільності. Своєчасне проведення лісозахисних заходів в природних лісових екосистемах є запорукою успішного життя і розвитку.

Висновки

Протягом 2012-2014 рр. на стаціонарних пробних площадках Національного природного парку «Синевир» виявлено понад 200 видів макроміцетів, серед яких 38 видів знайдено вперше, а приблизно 40 потребують додаткової ідентифікації.

Використана література:

1. Рябчук В.П. Морфометричні показники та урожайність плодових тіл окремих видів роду *Russula* S.F. Grey в умовах вологої грабової діброви / В.П Рябчук., Т.В Колодій/ - Львів: НЛТУ України – 2010. - С. 17.
2. Дудка Ірина Макроміцети Українських Карпат, видове розмаїття та охорона / Ірина Дудка/ - К.: 2007. – 173 с.
3. Чернявський М.В. Порадник Карпатського лісівника / М.В. Чернявський, В.І Парпан / Івано-Франківськ: Фоліант - 2008. – С. 270 – 276.
4. Саркіна І.С. Грибы знакомые и незнакомые. Справочник-определитель грибов Крыма. 2-е издание: уточненное и дополненное /И.С. Саркіна/ - Симферополь: Бизнес – Информ – 2013. – 325 с.

Нирода Т.М.

ИЗУЧЕНИЕ ГРИБОВ (МАКРОМИЦЕТОВ) НА СТАЦИОНАРНЫХ ПРОБНЫХ ПЛОЩАДЯХ В НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА «СИНЕВИР»

Проведена краткая характеристика грибов-макроміцетов, которые произрастают по вертикальной зональности (на постоянных пробных площадях) влажных суборов, в разных за составом лесных насаждениях Национального природного парка «Синевир».

Niroda T.M.

STUDYNG OF MUSHROOMS (MAKROMITSETA) ON STATIONARY TRAIL SQUARES IN NATIONAL NATURE PARK «SYNEVYR»

The shot characteristic of mushrooms – makromitset, which grow on vertical zonality (the constant trail equares) of damp subor, in torest plan tinys, different in structure of National parc «Synevyr», is carried out.

Надійшла 10.06. 2015 р.